

Падрабязнасці для "НГ"

Завітайце, калі ласка, на выставу

З 13 па 23 сакавіка ў Навукова-метадычным цэнтры вучэбнай кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі будзе праводзіцца IV Рэспубліканская навукова-метадычная выстава літаратуры і матэрыялаў з педагагічнага вопыту, прысвечаная псіхалагічна-педагагічным аспектам выхавання працы ў сям'і Канцэпцыі выхавання дзяцей і моладзі ў нашай краіне.

Для лабараторыі выхавання працы з дзецьмі і моладдзю Навукова-метадычнага цэнтру вучэбнай кнігі і сродак навучання стала традыцыяй правядзенне штогадовай выставы, якая прадстаўляе матэрыялы па розных напрамках выхавання працы. Пра пазнавальнасць гэтай выставы і пра цікавасць педагогаў краіны да яе сведчыць тое, што калі на Рэспубліканскай выставе былі паказаны літаратура, выдадзеныя названымі цэнтрамі і сістэмамі ВНУ, а таксама метадычныя матэрыялы ў выглядзе вучэбных і дапаможных матэрыялаў, то наступныя выставы сталі тэматычнымі. III Рэспубліканская выстава літаратуры па

проблемах выхавання дзяцей і навучэнцаў была прысвечана пытанню фарміравання здаровага ладу жыцця моладдзі пакалення, дзіцячага руху ў Рэспубліцы Беларусь на мяжы стагоддзяў, узамеадносін дзяржаўных навуковых і адукацыйных устаноў з рэлігійнымі і прафесійна-тэхнічнымі арганізацыямі і процістаяння дэструктыўным сектам, навукова-метадычнага забеспячэння рэалізацыі Закона Рэспублікі Беларусь "Аб правах дзяцей".

Да ўдзелу ў селекцыйнай выставе запрашаюцца прадстаўнікі ўраўнаважанага адукацыйна-навуковага і Міністэрства адукацыі, абласных (Мінскага гарадскога) інстытутаў павышэння кваліфікацыі работнікаў адукацыі, вышэйшых наву-

Надзея ФІЛІМОНАВА,
метадыст
Навукова-метадычнага
цэнтру вучэбнай кнігі
і сродак навучання.

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь

"Аж дух захапіла"

Штогэчар па псебачанні дэманструюцца амерыканскія баевікі, дэзэртныя або трылеры. Галоўны герой, які правіла, — гэта нейкі супермэн, звышчалавек, для якога не існуе ніякіх перашкод для дасягнення адзінай мэты — выраць нейкім чынам грошы і стаць мільянерам, бо за душой і ў душы яго — пустата. Дзесяць "герояў", не мір-гушніцы, воякі, забівае, падманвае, уступае ў шматлікія палавыя сувязі з рознымі жанчынамі, уключае чужую аўтамабільную, на шалёнай хуткасці праяждзе праз кляны будынак, знішчае, трымае ўсё на сваім іхце. Яго рэлігія, яго бог — гэта доллар. Усё астатняе значэння не мае. Таму што свет, у якім ён жыве, прымае толькі адну каштоўнасць — грошы. І калі ў касцюм іх імат, перад ім зоймаюцца капіталісты. Ён павязаны чалавек. Для вызначэння грамадскай каштоўнасці асобы існуе толькі адна мерка: колькі каштуйце гэтай асоба, г.зн. колькі ў яго грошай, які аяна мае капітал.

Чамусьці ўспомніліся далёкія падзеі, калі на вёсцы, у вялікай хаце, дэманстравалі прывезеныя з райцэнтра кінафільмы. І калі кінамаханікі, які дэманстравалі кінастужку, ставалі каля кінаапаратуры і не прапускалі ніводнага кадра, каб не закрыць яго рукою, калі там герой фільма імкнуўся пашлаваць адзін другога. Нельга было, каб дзеці бачылі тое, звычайна апраўдваўся ён перад дарослымі глядацтвам. І ўсе паслухмяна згаджаліся, бо побач былі дзеці, падлеткі.

Пасля прагляду аднаго з сучасных баявых на другі дзень у класе з дзесяціхцінамі вяду гу-гарку, якія стаялі да прагляда-джанга. "Добра, — адказваўшы яны, — вельмі цікавы фільм. Аж дух захапіла! А герой — мужык што трэба! Герой смелы, усіх перамог, свайго дабіўся..."

Што ж да "цікавага" фільма і таго, што "захапіла дух" у падлеткаў (ды чаго графі ўтойваць, і ў некаторых дарослых), то гэта аспіраванне на даўняшніх. Зноў вытворны фільм даўно даскана-ла авалодалі скарэтам, які прышлі-нуць глядаца. Каму ў юнацтве не хочацца быць лужым, моцным, здольным, уладальнікам? Менавіта та-кім перад героямі пастаюць галоўныя героі замежных фільмаў. Але разам з тым гэта людзі, якія толчыць нагамі элементарныя

нормы маралі, для якіх няма нічо-га святога.

І таму я задаю вучням закана-мерныя пытанні для раздумня. Што будзе з чалавечствам, калі кожны стане паводзіць сябе такім жа чы-нам, як героі заходніх фільмаў? Як стаюцца ўчорашні гэтае людзей, напрыклад, з нормамі хрысціян-скай маралі?

Успомнім Запаведзі Ісуса Хрыста: не забі, не ўкрадзі, не пад-мані, палюбі бліжняга свайго як самога сябе, і г.д. Паразважам над тым, якім стане жыццё на пла-неце, калі ўсе стануць паступаць па вучэбных законах нажывы? І наўвобрасаным воякам бачна, што ім-кненне стаць багатым шляхам гвалту, падману, нават забойства ўступае ў агульную супярэчнасць з За-паведдзямі Бога, з нормамі чалавеч-чай маралі. Вучні спрачаюцца, з многім згаджаюцца. Але ж многія бачылі і нават настайнікі сёння разводзіць рукамі: а што тут, маўляў, зробіць супраць такіх ма-гутных сродкаў уздзеяння на чала-вечы, як тэлебачанне, кіно, відэа?

Але і пасіўна назіраць, як гэ-тыя сродкі калечыць душы не толь-кі юных нашых грамадзян, але і дарослых, нельга. Ад настайніка, бачыўшага сёння пастаюцца сістэ-матычна, карпіліва растула-чальна работа, асабліва срод-падрастаючага пакалення. Мы не маем права дапусціць, каб

сённяшняе юнакі і дзяўчаты вы-раслі — гвалтаўнікамі, забойцамі, рабавальнікамі, каб і ў "богатам" тым жыцці стаў доллар, багачэ-бой шын. Задумаемся над тым, што чаквае наша грамадства, калі такія, з даволу скарэтам, "каш-тоўнасці" возьмуць верх у роз-ных людзей і ў першую чаргу дзяцей.

Дарчы, на тым жа самым За-хадзе дэманстравалі тых фільмаў, што патаком хлынулі на наш эк-ран, даўно знаходзіцца пад забя-ронай. Там грамадства ўжо ўсва-доміла велізарную небяспеку пра-паганда гвалту, прыняты адпа-ведныя законы. Чаму маўчаць нашы беларускія настаўнікі? Можна сказаць нашым выбрана-нікам у парламенце скажа сваё слова? І чым хутчэй, тым лепш будзе. Інакш усё шчыж будзе ўтаймоўваць распаўсюджаную злычыннасць, якая ўсё больш па-вядзецца. А што будзе ў блі-жэйшыя гады, калі выхаванне на ідэалах нажывы і гвалту сённяш-ня падлеткі стануць дарослымі, калі яны стануць кіраўнікамі, бацькамі, прадпрыемальнікамі, проста работнікамі? Ці маем мы права сёння назіраць за гэтым раўнадушна?

Анатоль КАШЭВІЧ,
ветран педагогічнай працы,
выдатнік асветы.

Заўтра — Дзень міліцыі

Фота Сяргея ХАЛАДЫЛІНА, БЕЛТА.

Ліст у рэдакцыю

Хочацца апраўдаць спадзяванні

Паважаная рэдакцыя "Настайніцкай газеты"! Хачу падзякаваць вам за вашу працу. Газета ваша — змястоўная і цікавая.

Мяне завуць Вольга Пятроўна Дуброўская. Мне 20 год. Я нарадзілася ў Круглян-шчыне, у вёсцы Шапалеўчы. Тут прайшлі мае дзіцячыя гады. З дзяцінства я марыла стаць настаўніцай, таму, калі скончыла школу, паступіла ў Горашка педвучылішча. Пас-ля заканчэння вучылішча мяне накіравалі на працу ў маю родную Шапалеўскую школу.

Я працую першы год. Ні-колі не думала, што праца на-

стаўніца такая складаная і ад-казная. Працу ў школе прыхо-дзіцца сумяшчаць з навучан-нем, або, дакладней кажучы, самаадукацыяй. Я з'яўляюся студэнткай-завочніцай Беларускага дзяржаўнага ўніверсі-тэта імя М.Танка. Увесь воль-ны час (а яго не так ужо шмат) ідзе на падрыхтоўку да залікаў і экзаменаў.

Я не ведаю, як бы склаўся мой лёс, калі б трапіла ў ін-шую школу. У нас шматлікіх педагагічных калектываў.

Нягледзячы на тое, што ўсе настаўнікі калісьці вучылі мяне, зараз да мяне стаяцца як да роўнай. А я чамусьці ні-як не магу прывыкнуць да таго, што да мяне звяртаюцца на "Вы" і называюць Вольгай Пятроўнай.

Калі ўзнікаюць якія-не-будзь пытанні, мне заўсёды дапамагаюць, параіць, падтры-маюць.

Я так удзячна калегам за гэта! Мне вельмі хочацца апраўдаць іх спадзяванні і на-дзеі.

Вольга ДУБРОЎСКАЯ,
настаўніца.

Урад прыняў пастанову аб павышэнні мінімальнай зароботнай платы і тарыфнай стаўкі першага разраду

Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь прыняў пастанову "Аб удасканаленні аплаты пра-цы работнікаў арганізацый, якія фінансуюцца з бюджэту і карыстаюцца дзяржаўнымі да-тачыямі".

У мэтах далейшага ўдаска-налення аплаты працы гэтай катэгорыі работнікаў урад уста-навіў з 1 сакавіка 2001 года мі-німальную зароботную плату ў памеры 5700 рублёў, тарыф-ную стаўку першага разраду для аплаты працы работнікаў арганізацый, якія фінансуюцца з бюджэту і карыстаюцца дата-чыямі, у памеры 11.500 рублёў. Штомесечныя даплаты да та-рыфных ставак (акладаў) ра-ботнікаў гэтых арганізацый, якія тарыфікуюцца 1 — 11 раз-радамі, устаноўлены ў межах 11.000 — 1000 рублёў.

Міністэрству працы дару-чана "з 1 сакавіка 2001 года

ўвесці ў дзеянне 27-разрадную Адноўленую сетку ра-ботнікаў Рэспублікі Беларусь з суадносінамі тарыфных каэфі-цыентаў 27 і 1 разрадаў 7,84:1".

Пастанова ўрада з 1 сака-віка 2001 года ў 1,6 раза павялі-чаны ўстаноўлены да гэтай даты "дапамогі па беспрацоўю і стыпендыі грамадзянам, якія праходзяць прафесійнае наву-чанне па накіраванню органаў дзяржаўнай службы занятасці". Да 1616 рублёў павышаны па-мер грашовай кампенсацыі "грамадзянам, якія атрымліва-юць дапамогі па беспрацоўю і стыпендыі пры праходжанні прафесійнага навучання па на-кіраванню органаў дзяржаўнай службы занятасці".

Поўны тэкст пастановы будзе апублікаваны ў рэспублі-канскім друку.

БЕЛТА.

Навіны

Праблемы і іх вырашэнне

Сёння амаль кожны трэці вучань пачатковых класаў нашай краіны знаёміцца з замежнай мовай.

Горш ідзе справа з інфарматызацыяй школ. І прычына не толькі ў недахопе камп'ютэраў. Неабходна стварыць уласны беларускі банк даных, так званую сетку Белнет.

У сістэме прафэсійна-тэхнічнага адукацыі таксама адбываюцца змены. Молалёў будзе атрымліваць прафесію і адукацыю з 2010 года не ў ПТВ і тэх-нікумах, а ў прафесійных каледжах і літэях.

Дванаццацігадовае навучанне

У многіх украінскіх школах з 1 верасня 2000 года пачало ўкара-няцца 12-гадовае навучанне. Сёння паводна рэформа распачне-ца і ў Расіі. А Беларусь ужо з 1998 года вучыць дзяцей па-новому.

У нашай краіне зараз створана 19 эксперыментальных пляцовак. Вядома, што рэформа ахапіла толькі тых, хто нарадзіўся пасля 1992 года. Яны вучацца па новым плане і скончаць 12 класаў.

Навуковыя распрацоўкі школьнікаў

Сур'ёзна не па ўласце навуковыя распрацоўкі прадстаўлі на V біблагі-каляжыні конкурсу школьнікаў з Гомельскага Віктарыя Сянько і Вольга Хурсевіч. Ады толькі назвы вучнёўскіх дакладаў прымяна здзілілі вучоных.

Так, Віктарыя Сянько сваю работу прысвясціла вывучэнню віда-нога багацця лугавога фітацэнозу, а Вольга Хурсевіч з агранічанай дакладнасцю даказала ўплыў тэрмінаў саўбы на ўраджайнасць проса. Абедзве школьніцы атрымалі дыпламы і былі ўзнагароджаны падруч-нікамі.

За здаровы лад жыцця

У Ваўкавыску завяршыўся конкурс дзіцячых малюнкаў "Мы за здаровы лад жыцця" і плакатаў "Мы супраць СНІДу". Арганізатарамі гэтага мерапрыемства выступілі малалітныя цэнтр даверу разам з аддзелам па справах моладзі Ваўкавыскага рай-выканкама.

Лепшыя работы ўдзельнікаў конкурсу былі адабраны для выставы ў кінатэатры "Юнацтва".

Атруціліся адпрацаванымі газамі

18 вучняў розных класаў расонскай сярэдняй школы № 1 у гэты аўтарак былі змешчаны ў балонкі. Школьнікі атрымалі атручэ-не.

Гэта адбылося ранішай, калі вучняў везлі на аўтобусе ў гарадскі пасёлак Рось. Машынай кіраваў шафёр племзавода "Рось". З-за нясп-раўнай сістэмы выпуску адпрацаваных газаў 18 вучняў, а ўсяго ў салоне аўтобуса знаходзілася 47 школьнікаў, атрымалі атручэнне і былі змешчаны ў балонкі. На шчасце, астатнія пасажыры адчуваюць сябе нармальна.

Казімір ЮРОЎІЧ.

Центр международных связей Министерства образования Республики Беларусь

приглашает в образовательные-экскурсионные поездки

Школьные весенние каникулы

Англия, Лондон — Париж: с 24 марта по 2 апреля 2001 года. Экскурсионная программа включает знакомство с основными достопримечательностями Лондона: Парламент, Биг Бен, Вестминстерское аб-батство, Национальная галерея, Музей Мадам Тюсо, Британский музей и многое другое. Проживание и питание в семье. На обратном пути — обзорная экскурсия по Парижу, посещение Диснейленда.

Словакия: 26 марта — 1 апреля 2001 года. Экскурсионная программа включает посещение Бойничского замка, Демановской карстовой пещеры, зоопарка, прогулку на кресельном подъемнике в Мартинских горах, купание в термальном бассейне. Проживание в гостинице, питание — полный пансион. На обратном пути — посещение Кракова.

Санкт-Петербург: 27 — 31 марта 2001 года. Экскурсионная программа: обзорная экскурсия по Санкт-Петербургу, Петропавловская крепость, Казанский и Исаакиевский соборы, Эрмитаж, Ку-стакера, поездка в Царское Село с посещением Екатерининского дворца и т.д. Проживание в гостинице, полупансион.

Срок подачи заявок до 15.03.2001 г.

"Древний Киев" — маршрут выходного дня. В программе: обзорная экскурсия с посещением

Владимирского собора, Золотых ворот, Софийского собора, Михайловского Златоворотного собора, Владимирской горки; экскурсия по Киево-Печер-скому лаверу и т.д. Проживание в гостинице, полупансион.

Беларусь: Регулярные автобусные поездки для групп школьников в Мир — Несвиж, Березинский заповедник, Жировичский монастырь, Заславль, Хатынь — Курган Славы — Раубичи, Полоцк, Дудутки и др. Прием школьных групп в Минск: экскурсии, музеи, театр, парк и т.д.

Оказание помощи в организации ваших поездок по линии школьных обменов: в оформлении доку-ментов/получении виз в посольствах, организации транспорта (автобусы "Икарбус", "ДАФ", "Сет-ра"), организации приема делегаций в Беларусь.

ВНИМАНИЮ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ: руково-дители/сопровождающие школьных групп на-правляются на льготных условиях (при группе в 12 — 15 человек — бесплатно). Наличие загранич-ного (с разрешительной записью) обязательного для выезда за рубеж.

По всем вопросам обращайтесь в Центр меж-дународных связей по адресу: 220004, г. Минск, ул. Короля, 12 (комн. 10, 13) тел. (017) 220-01-58, 220-82-49, 220-27-08, факс (017) 220-50-19.

Паважаняы настаўнікі!

Прышоў час падумаць пра падпіску на "Настайніцкую газету" на другі квартал 2001 года.

На старонках сваёй газеты вы прачытаеце:

- пра вопыт настаўнікаў педагагічных калектываў, эфектыўнасць якага правяраны практыкай;
- пра новыя адукацыйныя тэхналогіі;
- пра дзейнасць школ па пераўладкаванні наву-чальна-выхаваўчага працэсу ў адпаведнасці з патрабаваннямі рэформы.

Вы можаце атрымаць кваліфікаваныя кансультацыі спецыялістаў па разнастайных пытаннях школьнага жыцця.

Ваша газета прадставіць свае старонкі для дыскусій па вострых праблемах педагогікі, арганізацыі і змесце агульнаадукацыйнай, прафесійнай і вышэйшай адукацыі.

Паспяшайцеся падпісацца на "Настайніцкую газету", бо ў рознічны продаж яна паступае ў абмежаванай коль-касці экзэмпляраў.

Аформіць падпіску вы можаце са сродкаў, якія выдзя-ляюцца вам на набыццё метадычнай літаратуры.

Падпісны кошт на квартал для індыўідуальных падпіс-чыкаў — 1650 рублёў, па ведамаснай падпісцы — 3555 рублёў.

Ваша газета
заўсёды з вамі!

Віншуем!

Барысу Васільевічу Стральцову — 75!

Споўнілася 75 гадоў даўняму аўтару "Настайні-кай газеты", прафесору факультэта журналістыкі Бе-ларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, доктару філапа-гічных навук Барысу Васільевічу Стральцову.

Чытачы памятаюць праблемныя артыкулы, грунтоўныя журналісцкія расследаванні, цікавыя на-рысы і другія арыгінальныя матэрыялы Барыса

Стральцова. Па яго падручніках ужо некалькі дзеся-цігоддзяў вучацца студэнты-журналісты.

Шаноўны Барыс Васільевіч! Жадаем Вам моцна-га здароўя, натхнення ў працы, утулінасці і цяпла ў Вашым доме і, канешне ж, ўдзячных студэнтаў і чы-тачоў.

Прадстаўляем вопыт

Плюс творчая фантазія

Несукоенасць, творчасць, жаданне кожнага дзень працаваць лепей, чым учора, адчуванне новага, пастаяннае пошук новых форм і метадаў навучання — вось рысы, якія характарызуюць настаўніка фізікі сярэдняй школы № 8 Слоніма Алену Леанідаўну Сароку.

Пасля заканчэння ў 1983 годзе фізічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта яна прыйшла працаваць у школу (у сярэднюю школу № 8 — са жніўня 1990 года). Для ўрокаў Алены Леанідаўны характэрны метанакіраванасць, захаванне асноўных прынцыпаў дыдактыкі і псіхалогіі, глыбокае размяшчэнне ў размяшчэнні і выкарыстанні часу, укараненне новых форм, метадаў, уменне ствараць атмасферу супрацоўніцтва, супражывання. Яна лічыць, што веды вучняў знаходзяцца ў прамой залежнасці ад таго, наколькі настаўнік умець актывізаваць разумовую дзейнасць дзяцей, іх творчую фантазію. Гэтыя мэты педагог і ставіць перад сабой пры арганізацыі самастойнай работы на ўроках фізікі. Па данай праблеме ў гэтым навуковым годзе быў абгульнены вопыт работы Алены Леанідаўны.

Настаўніца стымулюе матывацыю навучання, паказвае фізіку школьнікам не як незразумелае дасягненне гена, не як халодную бязлюдную сферу, а як навуку, якая ўзбройвае нас агульным разуменнем навакольнага свету, як збудаваны свет, які функцыянуе прырода ўвогуле. Алена Леанідаўна добра разумее, што, закладваючы асновы глыбокай і ўсебаковай ведаў, навукачому ўменню вучыцца, яна фарміруе актывінасць і самастойнасць ва ўсіх відах вучэбнай работы, стварае сітуацыі, калі вучань самастойна даследуе тэю ці іншыя з'явы.

На ўроках вывучэння і замацавання новага матэрыяла настаўніца выкарыстоўвае табліцы, структурна-лагічныя схемы, якія даюць магчымасць вылучаць глабальнае ў цэлай тэме, складаць расказ пра канкрэтную з'яву, велічыню, закон, праводзіць параўнальны аналіз матэрыялу. Выкарыстанне табліц з "белымі плямамі" ўлічвае веды і вопыт вучняў, дае магчымасць самастойна засвойваць навукавы матэрыял з улікам індывідуальных здольнасцяў вучня. Важным сродкам пазнавальнай дзейнасці на ўроках фізікі Алены Леанідаўны служыць абгульняльныя ўрокі, якія вылучаюць задачы кантролю і ўліку ведаў, абгульняльны і сістэматызуючы. Яе табліцы і схемы абгульняюць падрыхтоўку школьнікаў да такіх ўрокаў, да залікаў і экзаменаў. Вучні літвінскіх фізіка-матэматычных класаў паспяхова здаюць выпускныя экзамены на павышаным узроўні. Яны пашырджваюць свае аднавікі на ўступных экзаменах у ВНУ.

На думку педагога, немагчыма пераацаніць ролю фізічнага эксперымента пры навучанні школьнікаў. Дыдактычная структура эксперымента на ўроках падарэна даволі шырока: фронтальныя даследаванні, лабараторныя работы, дамашнія даследаванні. Актывізацыя менавіта апошняга з'ява дае магчымасць Алене Леанідаўне разнастайныя формы дамашніх заданняў, ставіць перад вучнем праблему, вырашэнне якой магчыма толькі шляхам самастойнага эксперыментальнага даследавання. Вопыт работы настаўніцы сведчыць аб тым, што дамашнія эксперыментальныя заданні спрыяюць развіццю інтэлектуальных, прадметных, арганізацыйна-пазнавальных і працоўных уменняў і навыкаў. Дамашнія эксперы-

ментальныя заданні па фізіцы абуджаюць і падтрымліваюць цікавасць да гэтага вучэбнага прадмета, улічваюць мясцовыя прыродныя і побытавыя ўмовы, дазваляюць спалучаць тэорыю з практыкай, прымяняюць фізічныя веды для аналізу з'яў. Гэтыя дзейнасці вучняў знаходзяць лагічны працяг у іх навукова-даследчых работах. Рэзультаты даследчых работ вучняў Алены Леанідаўны таворыць сама за сябе: дыплом першага ступені адзначана работа "Адна з задач Архімеда, ці Легенды і рэчаіснасць" Наталлі Курман і Аляксандра Беляка, а работа Ігара Аласіка "Мадэль цыклотрона" — лаўрэат не толькі гарадскога, але і абласнага конкурсу даследчых работ.

Глыбокае і поўнае засваенне вучэбнага матэрыялу забяспечваецца настаўніцай праз рашэнне задач. Разнастайнасць эфектыўных захадаў, розных алгарытмаў, створаных настаўніцай, дапамагае вучням пераадоляваць цяжкасці пры рашэнні задач пачынаючы ўжо з першых ўрокаў сёмага класа. У выніку вучні Алены Леанідаўны — прызёры і пераможцы гарадскіх і абласных алімпіяд па фізіцы і астраноміі.

Сапраўдны майстар, А.Л.Сарока ўзбагачае сваю творчую лабараторыю новымі педагогічнымі тэхналогіямі, змяняе іх з улікам свайго бачання, сваіх магчымасцяў. Ужо два гады яна выкаладае фізіку ў літвінскіх фізіка-матэматычных класах, выкарыстоўваючы інтэгральную тэхналогію, якая дае яшчэ больш магчымасцяў для самастойнай работы вучняў, для развіцця ўніверсальных неспраможных здольнасцяў. Абавязковымі для кожнага ўрока з'яўляюцца этапы матывацыі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці і самакантролю за засваеннем ведаў і фарміраваннем уменняў і навыкаў. Урокі, што праводзяцца па інтэгральнай тэхналогіі, адметныя вялікай свабодой выбару форм дзейнасці самімі вучнямі, адсутнасцю боязі памылі, творчай работай іх думкі: самастойны пошук і адбор неабходных фактаў з вучэбнай літаратуры, складанне праекта, самастойнае выкананне даследавання, аналіз эксперымента і вынікаў сваёй дзейнасці. У школьнікаў ёсць магчымасць размаўляць адзін з адным, вылучаць свае гіпотэзы і шукаць іх доказы, сабраць фактычны матэрыял і зробленыя высновы паддаць у выглядзе табліцы. Гэта спрыяе развіццю ўмення абгульняць, класіфікаваць факты, рабіць высновы ў сістэмай, нагляднай форме. Адной з першых настаўніца пачала выкарыстоўваць інфармацыйны камп'ютэрны тэхналогіі на ўроках астраноміі, фізікі, на занятках спецыяльна "Мадэліраванне фізічных працэсаў з дапамогай ЭВМ". Сваймі метадычнымі знаходкамі яна ахвотна дзеліцца з калегамі, настаўнікамі нашай школы, настаўнікам фізікі гарада, да яе можна прыйсці на любы ўрок.

Тры гады Алена Леанідаўна з'яўляецца кіраўніком гарадскога металічнага аб'яднання настаўнікаў фізікі. Калегі пашаваюць яе, характарызуюць як творчага і таленавітага педагога, чалавека невычэрпнай энергіі і працавітасці. Высокае яе аўтарытэт і срод вучняў, і срод бацькоў. Педагагічныя майстэрства А.Л.Сарока неаднаразова былі адзначаны граматамі і дыпламамі гарадскога і абласнага аддзела адукацыі. Прапануем увазе настаўнікаў краіны распаўсюліць аднаго з яе ўрокаў.

Людміла КІРЫЛЕНКА,
намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце
сярэдняй школы № 8 Слоніма.

Уводны ўрок па тэме "Электростатыка", 10 клас

Мэта: вучань павінен ведаць, што вывучае электростатыку, называць яе вядомым з 8 класа звесткі аб электрычным зарадзе і электрычным полі.

I. Расказ настаўніка (уводзіны ў тэму).

1. З гісторыі развіцця электростатыкі і электростатыкі.
2. Падата тэмы ў выглядзе структурна-лагічнай схемы з выдзяленнем блокаў, на якія разбіваецца тэма, выдзяленне вядомага матэрыялу і пастаўка пытанняў аб неведомым (расказ вядзецца паралельна з вычэрчваннем схемы на дошцы і ў сшытках вучняў).

II. Фронтальная размова з класам: што ведаеце па кожным з блокаў і што будзем вучыцца? Вучням падчас размовы могуць быць прапанаваны наступныя пытанні:

1. Што вы ведаеце пра з'яву электрычнасці?
2. Якого роду зарады існуюць у прыродзе?
3. Што вы можаце сказаць пра ўзаемадзеянне зарадаў? Ці можаць быць колькасна апісаны гэтыя ўзаемадзеянні?
4. Ці адпавядае прастора вакол зарадка нацэла ад прасторы вакол незарадка нацэла? Чым?
5. Ад чаго залежыць дзеянне электрычнага поля на зарад? Ці можаць быць колькасна апісаны гэтыя дзеянні?

6. Ці валодае электрычнае поле энергіяй? Калі так, то якія даследствы гэта павярджаюць? Ці можаць быць разлічаны энергія электрычнага поля?

III. Самакантроль (фізічная дыктоўка з самаправеркай адказаў).

1. Устаўце, прапуніраваеце слова: "Раздзел фізікі, які вывучае электрычнае зарадка, называецца электростатыкай" (нерухомыя).

2. Закончыце сказ: "У прыродзе існуюць два роды зарадаў" (дадатныя і адмоўныя).

3. Як узаемадзейнічаюць зарады? (Адпаведна адштурхваюцца, рознаімяны прыцягваюцца).

4. Назавіце адзінку электрычнага зарада ($q = 1 \text{ Кл}$).

5. Закончыце сказ: "Вакол любога зарадка нацэла існуе..." (электрычнае поле).

IV. Дамашніе заданні па ўсёй тэме:

1. Тэорыя:
а) па падручніку Г.Я.Мякішава, Б.Б.Бухаўцава: §31-31;
б) па падручніку Н.М.Шамаева, С.Н.Шамаева, Д.Ш.Шамаева: §24 (п.4-5), §27 (п.2-3), §32 (п.4-5).
2. Задачы:
а) Разрабці прыклады разнаімяных задач з абодвух падручнікаў;
б) Рашыце задачы са зборніка Рымкевіча:

I блок: №679, 685, 687, 690 (для жадаючых 680, 689);
II блок: №694, 697 (а,б), 698, 720 (для жадаючых 699, 700, 725);
III блок: №746, 757, 761, 763 (для жадаючых 767, 765).

3. Пытанні да вынікавага семаінара:

а) Узаемадзеянне зарадкавых цэнтр. Закон Кулона. Закон захавання зараду.
б) Электрычнае поле. Напружанасць электрычнага поля. Прынцып суперпазіцыі паўе.
в) Работа па перамяшчэнні зараду ў электрычным полі. Рознасць патэнцыялаў. Напружанне.

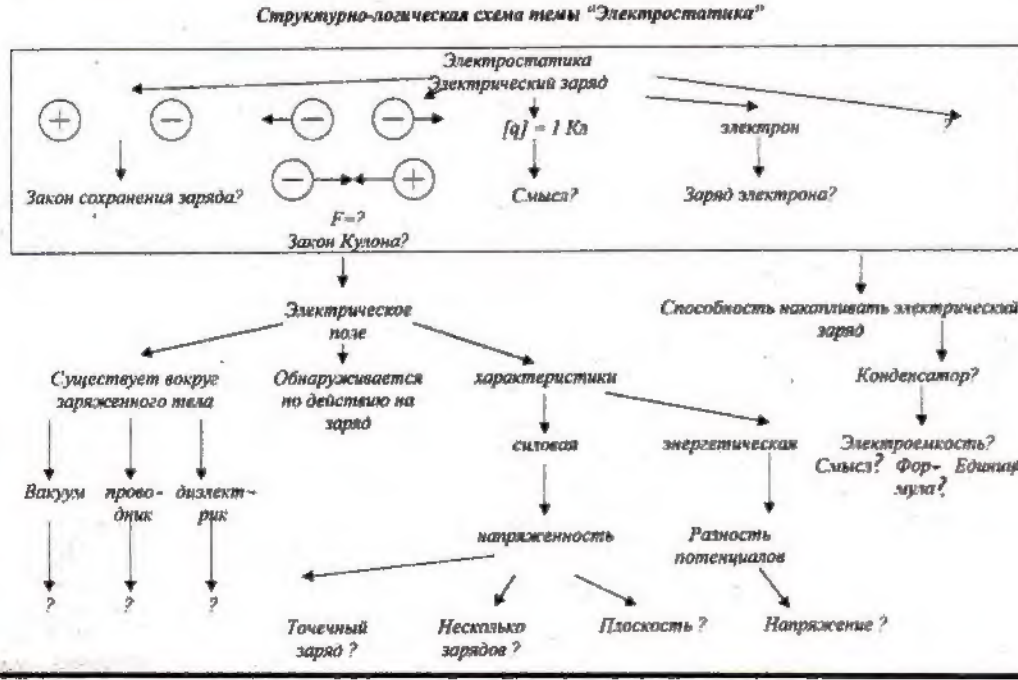
д) Электраістасць. Дыэлектрычная пранікальнасць. Кандэнсатары. Энергія электрычнага поля.

4. З папярэдняга курса фізікі і з курса матэматыкі для наступнай работы неабходна паўтарыць:

а) Закон сусветнага прыцягнення;
б) Дзеянне са ступенямі;
в) Дзеянні з вектарамі;
г) Тэарэма Піфагора, тэарэма косінусаў.

Былі названы папярэднія даты вынікавага семаінара і кантрольнай работы па рашэнні задач.

Схема па тэме "Электростатыка".

Для Таццяны Вішнеўскай, вучэніцы IV курса Віцебскага дзяржаўнага тэхнічнага каледжа, гэты год асаблівы — яна заканчвае вучобу, пасля чаго атрымае спецыяльнасць мадэляра-канструктара. Вучыцца яна на "плыш" і марыць працягнуць вучобу ва ўніверсітэце.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БЕЛТА.

Сатырычным пярком

"А зьяўляюцца цюльпаны не дарыце..."

Выпадкава пачуў, як маладая жанчына расказвала скарэны, настайны амаць з саракадаючым неадказам: — Іду з бацькоўскага сходу. Класная кіраўніца майго сына на тым сходзе... вымадала ад нас зноў сабе на падарунак да 8 Сакавіка.

Яна заявіла: — А зьяўляюцца цюльпаны не дарыце!

Свяркоў пытаецца: — І па колькі прапанавала скінуць?

— Па дзесяці тысяч.

— Вытрымаеце ваш сямейны бюджэт. Цяпер, Зося, так прыйшося!

Сынко ж твоя ў адной з лепшых школ сталіцы.

І далей спакойна разважала абыхавым тонам:

— Узялі за правіла адбываць нумар — дарыць настайны ў такі дзень зьяўляюцца кветкі. А ці падумаці вы пра выкарыстанне аўтэйскай мовы? Трэба ж яе паспеліць.

Чаму б я не пацешыць якім мадэлікам халацікам?

Развагі і прапановы мудрай свяркоў толькі падлілі масла ў агонь.

Тырада маладой жанчыны абрабастае як фактаў, так і робіцца ёсць больш і больш эмацыянальнай:

— Ды я не з-за выдаткаў расказваю гэта. Скінемся мы класнай кіраўніцы не на зьяўляюцца цюльпаны, а на шыкоўныя чайныя ружы. Як-гэтак у класе трыццаць вучняў — значыць, трыццаць сем'яў будуць старацца адна перад другой. Улічым і англічанку, і нямецкую павіншнем і адорым.

Мяне найперш урушаюць не матэрыяльным бок справы, а найхуцэй, маральна-этычны.

Ды гэта ж і мажасць, і непавага да нас, быццёў! І, галоўнае, ні я, ні ты нішто не запырочылі настайны. Ціхенька абмеркаваў, лісліва пераказваў яе, што наступны належным чынам: будзь і кветкі, і халацік, і вярнуць унагодзім не якую-небудзь адбываюцца за дзяццёў — сорак тысяч, а падаўракам экстра-класа: ведай нашы!

Волю эмацыянальна-абуронням быць далі сцішана толькі за дзяццёў, а я вось толькі вам расказваю.

Свяркоў гне сваб:

— Вы правільна, даражыцца, паступілі. Калі б ты вытрымала, то да майго ўнучка было б з боку настайны іншае стаўленне.

Адам ЛУСТА.

Падрабязнасці для "НГ"

Захаліў і ўзрушыў "Барысаўскі прыстанак"

Сякка дзіцячай харэаграфічнай творчасці "Барысаўскі прыстанак" урушыла зімовы горад. Жадаючых дакрануцца да прыгожасці аказалася значна болей, чым змала змяшчае прасторная зала барысаўскага Палаца культуры. Потры прыказанні былі да сцэны, дзе старэй і сардэчна харэаграфічныя цуды дзіцячых калектываў з Мінска, Барысава, Орын, Таліна, Санкт-Пецярбурга, Смаленска, Масквы, Пятравадска...

Ужо ў час адкрыцця свята стала зразумела: "Барысаўскі прыстанак" — адна з найбольш культурных палей у жыцці Беларусі. Кожны талент уяўляў з сабе дзіўны спектакль, дзе панавалі прыгожасць, грацыя, пластыка, глыбокая думка.

Спасцігнуць, як нараджаецца гармонія і ласкавалася, дапамог прысутным майстар-клас знамяцітага харэаграфічнага калектыву з Мінска "Белая Русь". Рухі выкараўнаў мякка стваралі чароўныя малюнак кожнага таліна. Праўда, асобна па патрабавалі апрабаванага спрыту, але і яны выкананы былі выдатна.

Шмат прыемных хвілін падарвалі ўдзельнікі свята глядачам.

Святлана МІЦКЕВІЧ.

Рэспубліканскі цэнтр дзіцячага і юнацкага турызму і экскурсій перайменаваны

Загадам міністра адукацыі ад 4 студзеня 2001 года № 1 "Аб прызнанні і рэарганізацыі Рэспубліканскага цэнтра дзіцячага і юнацкага турызму і экскурсій" у адпаведнасць з дзеючым заканадаўствам гэты рэспубліканскі ўстанова перайменавана і называецца Рэспубліканскі цэнтр турызму і краязнаўства навуцэнскай модалці.

Зацверджаны статут установы, унесены адпаведныя змены ў дакументацыю.

Арыгінальны, уражальны танцавальны дыялог залатых каласкоў і маленечкіх чароўных васількоў атрымаўся ў калектыва з Орын "Вяселішкі" у танцы "Беларуская саломка".

Шчыра падзякаваў усім удзельнікам свята загадчык аддзела адукацыі Барысаўскага гарыканскага Аляксандра Аляксандравіч Бойка, заўважваючы, што концы танцоры сваім майстэрствам зрабілі на сцэнічных плацінках Барысаўшчыны сапраўдны фурор. А вось і фінал свята — уручэнне прызоў у дванадзіці намінацый.

Шмат прагучала слоў удзельніц у адрас арганізатараў свята. Уручэнні былі і спецыяльнымі прызы за ўклад у развіццё дзіцячай харэаграфіі. Узнагароды атрымалі ўдзельнікі, і арганізатары падзеі. А святы гэтыя — ірыя, захаліўшы, запамінаючыся — вырашана было праводзіць на Барысаўскай зямлі штогод.

Святлана МІЦКЕВІЧ.

Філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта аб'яўляе аб правядзенні алімпіяды "Абітурыент БДУ-2001" па беларускай мове і рускай мове

Удзельнікамі алімпіяды могуць стаць вучні выпускных класаў сярэдніх агульнаадукацыйных вучэбных устаноў, выпускных курсаў сярэдніх спецыяльных і прафесійна-тэхнічных вучэбных устаноў.

Удзел у алімпіядзе платны. Кошт удзелу ў алімпіядзе — 3100 рублёў. Грошы павінны быць адрэаўлены паштовым пераводам альбо банкаўскім пералічэннем на адрас: 220050, г. Мінск, пр-т Ф. Скарыны, 4, Белдзяржуніверсітэт, р/р 362204930033 у Мінскай гарадской дырэкцыі ААТ "Белбизнесбанк", код 764, з памяткай "Фінак, алімпіяды". Хто жадае, можа ўнесці плату непасрэдна ў разлікова-касавы цэнтр Белдзяржуніверсітэта на вуліцы Кастрычніцкай, 10.

Алімпіяды пройдзе ў тры туры (першы тур — завочны). Заданні першага тура трэба выканаць у спытку, на вокладцы ўказаць прозвішча, імя, імя па бацьку, поўны хатні адрас з паштовым індэксам і тэлефонам, школу, клас.

Сшытак з выкананымі заданнямі, а таксама копію квітэнцы паштовага пераводу альбо банкаўскага пералічэння належыць выслата на адрас: 220050, г. Мінск, вул. К. Маркса, 31, філфак, алімпіяды. Апошні тэрмін адрэаўкі работ — 18 сакавіка 2001 года.

Пераможцы завочнага тура будуць запрошаны ў Белдзяржуніверсітэт на другі, вочны тур. Пераможцы другога тура будуць дапушчаны да заключнага — трэцяга — тура, які абудзецца ў маі 2001 года і будзе праводзіцца прыёмнай камісіяй БДУ. Без папярэдняга адбору да ўдзелу ў трэцім туры дапускаюцца ўдзельнікі рэспубліканскай алімпіяды па беларускай мове і рускай мове. Па выніках трэцяга тура аргамітэт алімпіяды ўнясе прапановы па колькасці і персанальным складзе пераможцаў алімпіяды.

Пераможцы алімпіяды па беларускай мове і рускай мове атрымаюць права быць залічанымі на філалагічны факультэт па спецыяльнасці адпаведна "Беларуская мова і літаратура", "Руская мова і літаратура" без уступных экзаменаў.

Тэлефоны для даведкаў: 222-34-21; 222-36-02.

Дэкан філалагічнага факультэта прафесар Л. А. Муроўна

Заданні I тура алімпіяды па беларускай мове

1. Пазначце колькасць гукаў у словах.
Бужыць, надзея, навісь, надзеянне, персідскі, сусор'е, ураджай.

2. Напісанне супадзе з вымаўленнем ці не супадзе?
Бязводны, зьяёны, лёгкі, мільён, нявясёскі, персідскі, стог.

3. Графічна пазначце ў словах карані.
Абурца, багатырскі, выкапне, выладаць, заірка, нараціць, параскідаць.

4. Вызначце спосаб утварэння слоў.
Аскраб, крыклівы, лясасты, плакса, прыгарад, туляга, цукраварна.

5. Падкрэсліце ў сказах фразеалагізмы. Падбярэце словы, якімі можна пераказаць сэнс фразеалагізмаў.
1. Ды так, хлопцы, ведаць галавы не трэба. 2. Інакш не доўга збіцца з трыпу, не той дарожкаю пайсці. (А. Бачыла.) 3. Але наш народ нельга было паставіць на казені. (М. Маш.) 4. Нішто не магло збіць з наміраў Ісусавіч: ён ведаў сваю справу выдатна. 5. Як толькі пасварыцца між сабою, дык жонка і памучала па суседзях балася тачыць. (В. Вітка.)

6. Запішыце форму давальнага склона адзіночнага ліку.
Велка, дахонь, дарога, калега, племя, пчала, чайка.

7. Падкрэсліце выказнік у прыведзеных сказах. Вызначце яго тып паводле структуры.
1. Хай слава асягнец, крылат атуліць і хату воіна, і сіню нёбес. (А. Астрэйка.) 2. Паабяла дарогі прысады стаць маўляўя, задумленыя. 3. Залатом зорны бераг азёрны ночка заціць пачала. (Р. Бардулін.) 4. І людзі гарадскія мяне клікалі — звалі ў паход. (А. Астрэйка.) 5. К вечах пакоіх заінець неабходная шырыня летзяца дня. (К. Чорны.) 6. Цётка Агата была далёка радня Васілю Зарэччану. (У. Шахавец.)

8. Зрабіце лінгвістычны аналіз санета М. Багдановіча "Паміж пясчоў егіпецкай зямлі...".

Заданні I тура алімпіяды па рускаму языку

1. Какими буквами может обозначаться на письме [ш]? Приведите примеры.

2. Поставьте в словах ударения.
Лопин, верба, осока, конопля, крапива, свекла.

3. Почему написание слова свидетель является исторической ошибкой?

4. Не или ни? Объясните свой выбор.
Кто ни... приходит, получает выписки.

5. Одинаково ли пишется выделенные слова? Разберите их по составу.
Деревенский ст., рожили
Сад колхозный ст., рожили.

6. Какой частью речи является выделенное слово?
Ты лучше напиши.

7. Подчеркните главные члены в предложениях. Определите вид предложения по характеру грамматической основы.
1) До Львова около ста километров.
2) Охотница была посетительницей.
3) Посторонним входить нельзя.
4) Посторонним входить запрещено.

8. Выполните лингвистический анализ стихотворения А. Блока "На железной дороге".

Сталічная адукацыя

Пачатковую школу назавуць "Усмешка"

Мінская школа № 29 ў 2000 годзе набыла статус пачатковай. Але, як расказаў намеснік дырэктара па выхаванні работца Наталлі Андрэяўна Нікіціна, тут імкнучыся ператварыць яе ў школу эстэтычнага выхавання. Школе падарыць добрую, ласкавае імя — "Усмешка". Планаюць выдаць кнігу пра яе гісторыю, якая пачынаецца з 1913 года, і стварыць свой гімн.

— Раней на школьнай святы мы запрашалі артыстаў. Але настаўнікі з вучнямі вырашылі паспрабаваць уласныя сілы, і вось ужо без мастацкай самадзейнасці не абыходзіцца ні адно ўрачэнне мерапрыемства. Ствароць пастапоўку, танцоўку, п'ецу, чытаюць вершы.

Наталлі Андрэяўна з задавальненнем удзельнічае ў спектаклях. А як падбадзеша выступіць дзеці! І на сваіх аднакласнікаў у вясёлых прадстаўленнях глядзяць таксама цікава. Часта дзеці выступаюць на сцэне ДК камвольна-нага камбіната. А калі "Тры парасіцы" паставілі нават на англійскай мове.

— У школе ёсць гурткі на любы густ. Цырыкавы гурток вядзе Вячаслаў Міхайлавіч Яшчэўскі. Ён вучыць дзяцей іграць на музычных інструментах і дэсціраваць са-

бак. У школьным музеі мінскага падполля іхавую экскурсію правядуць вучні з гуртка "Юны экскурсавод". Каб папоўніць музей, настаўнікі і вучні збіраюць кнігі, звесткі, падтрымліваюць сувязі з музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Дзеці наведвалі шматлікія гістарычныя помнікі Беларусі і вельмі любіць экскурсію "Казі Лошыцкага парку". У школе некалькі спартыўных гуртоў, спецыяльных гурток для дзяцей з абмежаваным здароўем. Таццяна Іванав

